

BERTÉNYI IVÁN

Járhattak-e hajók magyar lobogó alatt 1792 nyarán a dél-francia tengerparton?

Jean-Gabriel Gigot (1910–1997) emlékének

Már II. József császár uralma végén, az 1790. évi Habsburg-németalföldi felkelés kitörésétől megromlott a viszony Franciaország és a Habsburgok között. A francia forradalom minden szomszédos népet felhívott szabadsága kivívására.¹ II. Lipót császár 1791 decemberében még enyhíteni próbált a feszültségen, amikor bejelentette, hogy a trieri választófejedelmet felkérte a francia emigráns csoportosulások felszámolására, s a választófejedelem engedelmessékedett.² Amikor azonban II. Lipót 1792. február 17-én jegyzéket intézett a francia államhoz, majd utóda március 18-án megújította a porosz szövetséget, ezek a lépések már egyértelműen provokációnak tűntek a forradalmárok szemében. Egyértelművé vált, hogy ha francia támadás érne a rajnai fejedelemségeket, Ausztria segítséget nyújt nekik. II. Lipót császár 1792. március 1-jén bekövetkezett váratlan halálát követően a 24 éves II. (magyar királyként I.) Ferenc lépett trónra. Az új uralkodó elhatározta, hogy fegyveresen száll szembe a forradalmi Franciaországgal, ám Kaunitz tanácsára egyelőre megelégedett a francia részről érkezett diplomáciai jegyzékek durva visszautasításával, mert megtámadott fél akart lenni, hogy a háború révén remélt hódításait megtarthassa. 1792 tavaszán a forrásban lévő francia belpolitikai élet is egyre inkább a háború felé fordult. A békepárti Delessart külügyminisztert megvádolták, hogy az Ausztriával folytatott tárgyalások során egy szabad nép nagyságához méltatlan, gyáva és gyöngye magatartást tanúsított, s a Legfelsőbb Törvényszék elé állították. Utóda a külügyi tárca élén a háborúpárti Dumouriez lett, ezzel egyidejűleg a girondisták és elvbarátaik kapták a legfontosabb további miniszteri tárcákat.³ Franciaország ultimátumban követelte a porosz–osztrák szövetség felbontását, Ferenc azonban minden engedménytől elzárkózott. Nem is válaszolt a márciusi francia ultimátumra. XVI. Lajos francia király ezek után 1792. április 20-án megjelent a nemzetgyűlésben és a girondisták nyomására bejelentette

a hadüzenetet Csehország és Magyarország királya ellen.⁴ Április 30-án megtörtént az első összecsapás az osztrákok csapataival (azaz ténylegesen megkezdődött a háború), majd június 11-én Habsburg Károly főherceg La Grisnelle mellett győzelmet arat a francia seregek felett.

A háború kuriózuma, hogy az a franciák álláspontja szerint „Csehország és Magyarország királya” ellen folyt, miközben Ferencet csak 1792. június 6-án koronázták Budán magyar, és augusztus 9-én Prágában cseh királlyá⁵ (persze Ferenc az uralkodói jogokat már koronázása előtt is gyakorolta). A „cseh és magyar király ellen” folyó háborúra utaló, a korabeli franciaországi közbeszédben gyakran alkalmazott kifejezés azt a célt szolgálta, hogy a német területeket (vagyis a Német Nemzet Szent Római Birodalmához tartozó államokat) távol tartsák a háborútól. 1792 júniusában volt is logika e formula alkalmazásában. II. Ferencet (a Majna melletti Frankfurtban) csak 1792. július 5-én választották és július 14-én koronázták német-római császárrá.⁶

1792. június 15-én és 16-án a francia kormány alaposan átalakult. Jean de Lacoste — aki március 15. óta töltötte be a tengerészeti miniszter hivatalát — ennek ellenére július 10-ig megtartotta tárcáját, a Belügyminisztérium élén viszont már júniusban személycserére került sor: az új belügyminiszter a Jura megye (*département*) direktóriumának elnökeként és Dole polgármestereként is ismert Antoine-Marie-René de Terrier de Moncel lett (aki egyébként 1792. augusztus 10. után emigrált). Június 16-án az a hír terjedt el, hogy az új miniszterek beszűntetik az ellenségeskedést, pár nap múlva pedig már azt is tudni vélték egyesek, hogy a közelgő július 14-i ünnepet kihasználva a király felveti: kapjanak amnesztiát a forradalom miatt külföldre emigráltak.⁷

A háború tehát meglehetősen hosszú nemzetközi feszültség után robbant ki, s az április 20-i hadüzenet után is már több mint másfél hónap telt el, amikor Lacoste tengerészeti

¹ Albert Sorel: *L'Europe et la révolution française*. Vol. II. Paris, 1887. 66., 108.

² Albert Mathiez: *A francia forradalom*. Bp., 1957. 158.

³ Mathiez, A.: i. m. 158–160.

⁴ Albert Soboul: *A francia forradalom 1789–1799*. Bp., 1999. 158., *Kosáry Domokos: Újjáépítés és polgárosodás 1711–1867*. Bp., 1990. (Magyarok Európában III.) 178.

⁵ Walter Kleindel: *Österreichische Daten zur Geschichte und Kultur*. Wien, 1978. 203–204.

⁶ Soboul, A.: i. m. 158., *François Furet – Denis Richet: La révolution française*. Paris, 1973. 150.

⁷ Mathiez, A.: i. m. 158., 165–166.

miniszter 1792. június 8-án átiratot intézett Terrier belügyminiszterhez, és Magyarország királyának hasonló intézkedésére hivatkozva azt indítványozta, hogy a francia hatóságok (miután néhány osztrák hajót feltartóztattak) biztosítsák a magyar lobogót viselő kereskedelmi hajók számára a szabad hajózást. Terrier belügyminiszter — megküldve kollégája levelének másolatát — 1792. június 23-i kelettel (tehát több mint két hónappal a hadüzenet után) utasította a dél-franciaországi Hérault megye hatóságait, hogy tengeri partszakaszuk mentén biztosítsanak szabad hajózást a magyar király alattvalóinak. Mérlegelve azt, hogy mennyi időre lehetett szükség, míg a levél Párizsból megérkezett a Földközi-tenger partjára, úgy látszik, az Hérault megyei francia szervek az utasítás kézhez vétele után haladéktalanul intézkedtek, s július elejétől már ügyeltek arra, hogy a Magyarország királyának alattvalóihoz tartozó hajókat ne háborgassák a megyéjükhez tartozó partszakaszon.⁸

A végrehajtásra kijelölt helyi vezetők közül Cairol (Cayrol) személyét sikerült azonosítani. Ő előbb Béziers-ben volt városi tisztségviselő (*officier municipal de Béziers*), majd 1793–1795 közt ugyanott különböző városi és körzeti vezető pozíciókat betöltve 1797-ig szerepelt a helyi hatalmi elitben.⁹ A miniszterek levelének értelmezése érdekében most röviden ki kell térnünk az államilag engedélyezett kalózkodás egyik korabeli szabályára. 1856-ig szokás volt, hogy háború esetén az egyes államok magánhajóknak meghatalmazást adtak arra, hogy az ellenség kereskedelmi hajóit a nyílt tengeren megtámadhassák, s kirabolhassák, illetve elfoghassák. Az erről szóló kalózlevél birtokában ez nem számított bűncselekménynek.¹⁰ A korabeli jog ugyanakkor védelmet biztosított bizonyos kereskedelmi hajóknak, s ezeket csak túszként lehetett letartóztatni, vagy megtorlásként zár alá venni. Az adott kereskedelmi hajók kiindulási kikötője és úti célja közötti távolságnak megfelelően volt szokás megállapítani azt az időtartamot, ameddig a kalózkodással szemben ez a védelem tartott.¹¹

Bár nem ismerünk adatokat arra vonatkozóan, hogy a környék legnagyobb forgalmú kikötőjében, Sète-ben, vagy más dél-franciaországi kikötőkben jártak-e a magyar hajók 1792-ben,¹² de a közelükben mindenképpen megfordultak. A francia háború kitörése után Spanyolországba és az olasz területekre is szállítottak gabonát a magyarországi Fiuméből. Az ottani Bienfeld, Candellari és Scarpa cégek ekkoriban

gazdagodtak meg (bár spanyolországi és itáliai érdekeltségeik mellett jelentős forgalmat bonyolítottak le Törökországgal is). A kutatás nehézségeit csak fokozza, hogy II. József uralma alatt egymás után öt hajókereskedelmi társaság is alakult, és ezek Triesztből és Fiuméből egyaránt indítottak hajókat itáliai, spanyolországi és amerikai úti céllal.¹³

Mivel a Földközi-tenger déli partjain honos tuniszi kalózkorszakunkban komoly veszélyt jelentettek a kereskedelemre, ezért a Gibraltár irányában haladó hajók inkább az északi part közelében hajóztak. A francia tengerészeti miniszternek az osztrák hajók feltartóztatására vonatkozó közlését ennek figyelembevételével (is) leginkább úgy értelmezhetjük, hogy azok vagy triesztiek voltak, vagy legalábbis (ha Fiuméből szállítottak is) osztrák lobogó alatt hajóztak. Persze 1788-ban a magyar tengerparton megforduló 4.804 hajónak csak kisebb része volt hosszabb tengeri utakra alkalmas. Legtöbbjük úti célja csak a közeli Trieszt volt.¹⁴ Az 1792. április 20-i francia hadüzenet Csehország és Magyarország királyának szólt, de ezt követően természetesen az egész Habsburg-birodalom seregei ellen folytak a hadműveletek. Minthogy Csehország köztudottan nem volt határos tengerrel, elképzelhető, hogy ezért említik a levelezésben csak Magyarország királyának alattvalóit. Megjegyzendő ezzel kapcsolatban: Ferenc június 6-i magyar királlyá koronázásának a híre két nap alatt még aligha érkezhett meg Párizsba. Persze a kitűzött dátum már jó előre ismert lehetett ott is, csakúgy mint a cseh koronázás két hónappal későbbre kitűzött időpontja. De miért hagyják ki a kedvezményezettek közül a továbbiakban az osztrák hajókat, amelyeket Lacoste levele szerint ekkoriban többször is feltartóztattak a francia hatóságok?

Magyarország királyának hasonló tartalmú proklamációja önmagában aligha indok, hiszen Ferenc király elődje halálával egyben az osztrák területek uralkodója is lett. Nyilvánvaló tehát, hogy azért említik külön kedvezményezettként a magyar király alattvalóinak hajóit, mert a francia hatóságok megkülönböztették az osztrák hajókat a magyaroktól. Ezek szerint nem azért engedélyezték a magyar hajók számára a szabad forgalmat a francia partok mentén, mert június közepétől az európai harctéren szüneteltek az ellenségeskedések a Habsburgok és a franciák között. Ebben a kedvezményben a Habsburg-birodalomból érkezett kereskedelmi hajók közül csakis a magyarok részesültek — és persze gyakorlatilag a magyar koronához tartozó horvátok és dalmátok, az osztrák területekről érkezett hajók viszont nem. Amikor Mária Terézia 1778. április 10-i oklevelével megalapította Szeverin vármegyét, az erről szóló okmányban leírja és lefestve is elénk tárja a vármegye címerét, amelyben többek közt egy „tengeri kereskedelmi hajó látszik, fehér, zöld és vörös, magyar színűre festett vitorlákkal, a hajó bal szélére tűzött kis vörös lobogóval, amely a keresztet és a négy magyar folyót mutatja”.¹⁵ Ez

⁸ Archives départementales de l'Hérault (Montpellier) [a továbbiakban: ADH], serie L. (Période révolutionnaire) 2149 — a levelek szövegét ld. a függelékben.

⁹ Antonin Soucaille: Béziers pendant la Révolution 1789–1800. Béziers, 1894. 181., 234., 252., 268., 282–283., 292., 297.

¹⁰ Csaroda János: A tengeri zsákmányjog elvei a háborúban, tekintettel a semleges hajózásra és kapcsolatban a kalózkodás kérdésével történeti és elméleti szempontból. Budapest, 1882.; Kiss István: Európai nemzetközi jog. Eger, 1876. 257.

¹¹ Hasonlóképpen a békekötésről sem tudhattak a hadviselő államok hajószai, ezért a békekötés után is sor kerülhetett háborús jogcímen egyes hajók lefoglalására vagy kifosztására.

¹² Sète kikötőjének monográfusa nem tud ott megforduló magyar hajókról: Louis Dermigny: Naissance et croissance d'un port Sète de 1666 à 1880. Montpellier, 1955. 62–81.

¹³ Hanns Schlitter: Die Beziehungen Österreichs zu Amerika. I. köt. Innsbruck, 1885. 42., 59.

¹⁴ Marczali Henrik: Magyarország története II. József korában. III. köt. Bp., 1888. 252.

¹⁵ *commercialis maritima navis, expansis velis, albo, viridi et rubro coloribus Ungaricis tinctis, extremitati navis sinistrae infixo minuto vexillo rubeo, cruce et quaternos fluvios Hungaricos referente* – Magyar Nemzeti Levél-

a lobogó különbözik attól, amelyet 1786. március 20-án II. József elfogadott és amely alatt az 1860-as évek végéig az osztrák hajók járták a tengereket.¹⁶

Amennyiben következtetéseink helyesek, és az 1792. júniusi francia intézkedések kedvezményezettjei valóban kizárólag a magyar hajók voltak, akkor a magyar hajók számára a dél-francia kikötők közelében biztosított szabad forgalom biztosítása beleillik azoknak a francia intézkedéseknek a sorába, amelyek a magyarok és vezetőik megnyerését célozták az osztrákokkal szemben kilenc évtizeddel korábban Rákóczinak nyújtott támogatás egyfajta kései folytatásaként.¹⁷ Közvetlen előzményként Párizsban jól tudhattak azokról a tervekről, amelyeket a II. Józseffel elégedetlen magyarok néhány évvel a francia háború előtt szóttek arról, hogy Károly Ágost szász-weimari herceget hívják meg a magyar trónra, illetve hogy szövetségre lépnek a poroszokkal.¹⁸

A távoli Párizsból aligha lehetett biztosan megítélni, hogy a franciaországi helyzet radikalizálódásának hatására 1792. április 20. után a magyar nemesi politika irányt váltott: kialakult az összhang Ferenc király és a magyar rendek között.¹⁹ A francia diplomácia ennek ellenére továbbra is megpróbálta mozgásba hozni a magyar elégedetleneket (és ezzel egyidejűleg a törököket háborúba vinni Ausztria ellen).²⁰ Nem sokkal Martinovics Ignác és társai 1795. május 20-i kivégzését követően, 1796-ban Párizsban azt vizsgálták, hogy milyen hatással lenne az európai hatalmi helyzetre az osztrákok hátában kirobbanó esetleges magyar, illetve lengyel felkelés.²¹ 1797-ben a Fiumét megszálló francia csapatok igen barátságosan viselkedtek a helyi lakossággal, és rövid ott tartózkodásuk alatt semmi alkalmatlanságot sem okoztak, miközben Triesztben komoly hadisarcot vetettek ki.²² Végül Napóleon Schönbrunnban 1809-ben kiadott kiáltványa már nyíltan Rákos mezejére hívta és az osztrák császárral való szembeállásra szólította fel a magyarokat.²³ Mindezek a magyaroknak a Habsburgokkal való szembeállítására irányuló francia

tár Országos Levéltára (Bp.), A 57 (Magyar Kancelláriai Levéltár) Libri regii N 51. 47–49. [ábra: 47.; a címer ábráját közli Csáky Imre: A magyar királyság vármegyéinek címerei a XVIII–XIX. században. Bp., 1995. 150.; Bertényi Iván: Nemzeti színeink és magyar címert ábrázoló lobogó Mária Terézia királynő Szeverin vármegyét megalapító 1778. évi oklevelében. *Turul*, 85 (2012) 101–104.]

¹⁶ Az osztrák hajók lobogója: Cs. *Kottra Györgyi*: Magyar zászlók a honfoglalástól napjainkig. Bp., 2011. 86.

¹⁷ Magyarország történetének francia szempontú általános áttekintése: *Jean Bérenger*: La Hongrie des Habsburg 1526 à 1790. Rennes, 2010.; *Charles Kecskeméti*: La Hongrie des Habsbourg. Vol. II. Rennes, 2011.

¹⁸ *Marczali Henrik*: Az 1790–91. évi országgyűlés. I. köt. Bp., 1907. 243.

¹⁹ *Marczali Henrik*: Magyarország története a XVIII. században. Bp., é.n. [1898] 551–552.

²⁰ *Kosáry Domokos*: Napóleon és Magyarország. *Századok*, 105 (1971) 546–547.

²¹ *Vadász Sándor*: Francia tervezet magyar-lengyel felkelésre 1796-ból. *Századok*, 104 (1970) 70–74.

²² *Fest Aladár*: Fiume az első napoleoni háború idejében. *A Tenger*, (1912)175.

²³ „Az ausztriai császár, nem pedig a magyar király üzent Nékem hadat. Hazai constitutiótok szerént nem is cselekedhetne volna ő ezt a Ti meg egyezések nélkül” – Batsányi János összes művei. II/1. S. a. r. Keresztury Dezső–Tarnai Andor. Bp., 1960. 411–412.; Magyarország története a 19. században. Szöveggyűjtemény. Szerk. Pajkossy Gábor. Bp., 2003. 95.

kísérletek²⁴ végül eredménytelenek maradtak: a nyílt napoleoni felhívást követően a magyar nemesek nem a Habsburgokkal szembeállni gyűltek össze Rákos mezején, hanem (mint ismeretes) a franciák elleni győri táborba vonultak. Mindazonáltal teljes joggal valószínűsíthető, hogy a kizárólag magyar hajóknak nyújtott francia kedvezés a magyar nemeseknek Ferenc királlyal való szembeállítását kívánhatta szolgálni.

Dokumentumok

A szerző köszönetet mond Fodor Istvánnak és Jean-Gabriel Gigotnak a kutatásban nyújtott segítségért.

1.

Párizs, 1792. június 8. — Jean de Lacoste tengerészeti miniszter Antoine-Marie-René de Terrier de Moncel belügyminiszterhez intézett levelének a magyar király francia tengerparton közlekedő kereskedelmi hajóinak védelméről (másolat)

ADH, serie L. (Période révolutionnaire) 2149., számozatlan

Copie de la lettre écrite le 8 juin 1792 par M. le Ministre de la marine à M. le Ministre de l'intérieur

Il est évident, Monsieur, que la Proclamation du Roi de Hongrie publiée en dernier lieu pour interdire à ses sujets tout armement en Course, nous met dans le cas de laisser toute liberté à la navigation des navires du Commerce portant le Pavillon de cette Puissance; mais comme il peut arriver, et nous en avons déjà eu plusieurs exemples, que quelques bâtiments autrichiens soient arrêtés dans les Ports français, où les intérêts de leurs armatures les auroient conduits, vous jugerez sans doute, devoir prescrire aux Corps administratifs dont les départements s'étendent sur les côtes, de n'inquiéter en aucune manière les navires appartenant aux sujets du Roi de Hongrie, que des raisons de commerce attireraient dans leurs Ports respectifs. Je vous serai très obligé de vouloir bien m'informer des mesures que vous aurez cru devoir prendre, d'après les observations que j'ai l'honneur de mettre sous vos yeux.

A Tengerészeti Miniszter Úr Belügyminiszter Úrhoz 1792. június 8-án írt levelének másolata

Nyilvánvaló, Uram, hogy Magyarország Királyának a legutóbb közölt kiáltványa, amely megtilt alattvalóinak mindenféle kalózkodást, olyan helyzetet teremt számunkra, hogy engedélyezzünk teljes hajózási szabadságot azoknak a kereskedelmi hajóknak, amelyek ezen hatalom lobogóját viselik. Minthogy azonban előfordulhat, és erre már több esetben volt példa, hogy néhány osztrák hajót feltartóztatnak a francia kikötőkben, ahová rakományuk esedékessége folytán tartanak, Ön kétségtelenül úgy ítéli majd meg, hogy elő kell írnia azon [megyei] közigazgatási testületeknek, amelyeknek megyéi (département-jai) a tengerparton terülnek el, hogy semmiféle módon

²⁴ Ennek szándéka számos korabeli francia iratból kitűnik, ld. *Charles Kecskeméti*: Notes, rapports et témoignages français sur la Hongrie 1717–1809. Paris–Budapest–Szeged, 2006. (Documenta Hungarorum in Gallia II.)

ne háborgassák azokat a hajókat, amelyek Magyarország Királyának az alattvalóihoz tartoznak, hogy azok a kereskedelem szabályainak megfelelően eljussanak a maguk kitőtőibe. Nagyon le lennék Önnek kötelezve, ha lenne szíves értesíteni azokról az intézkedésekről, amelyeket szükségesnek gondolt fogatosítani azon észrevételek alapján, amelyeket szerencsém van Ön elé tárni.

2.

Párizs, 1792. június 22. — Terrier belügyminiszter a Földközi-tenger melléki francia hatóságoknak küldött utasítása magyar királyi alattvalók kereskedelmi hajóinak a szabad hajózása és kereskedelme érdekében a francia tengerparton (másolat)

ADH, serie L. (Période révolutionnaire) 2149., számozatlan

Paris le 22 juin 1792, l'an 4e de la Liberté²⁵

J'ai l'honneur de vous envoyer, Messieurs, copie d'une lettre du Ministre de la Marine en date du 8 de ce mois, vous verrez qu'il me recommande de prendre les mesures nécessaires pour que les navires de commerce qui portent le Pavillon du Roi de Hongrie puissent en toute liberté naviguer et commercer dans nos Ports et sur nos Côtes. Vous voudrez bien en conséquence, Messieurs, veiller à ce que les navires de commerce appartenants aux sujets du Roi de Hongrie ne soient pas inquiétés dans l'étendue de vos côtes, et à ce que ceux qui auroient pu être arrêtés, soient incessamment relâchés.

Le Ministre de l'intérieur Terrier

29 juin, envoyé copie à M. Cairol et Parie

Párizs, 1792. június 22., a Szabadság 4. éve

Van szerencsém megküldeni Önöknek, Uraim a Tengerészeti Miniszter folyó hó 8-ára keltezett levelének másolatát. Mint látják, azt ajánlja nekem, hogy tegyem meg a szükséges intézkedéseket annak érdekében, hogy azok a kereskedelmi hajók, amelyek Magyarország Királyának a lobogóját viselik, teljes szabadságban hajózhassanak és kereskedhessenek kikötőinkben és tengerpartjainkon. Következtetésképp szíveskedjenek, Uraim, ügyelni arra, hogy Magyarország Királya alattvalóinak kereskedelmi hajóit ne háborgassák az Önök partszakaszain, és arra is, hogy haladéktalanul bocsássák szabadon azokat, akiket esetleg letartóztattak.

Terrier belügyminiszter

június 29., másolatban megküldve Cairol és Parie uraknak

3.

Béziers, 1792. június 30. — Hérault megye szindikus főügyészének jelentése Terrier belügyminiszterhez a magyar hajók védelméről szóló rendelkezés továbbításáról az alárendelt tengerparti hatóságokhoz (fogalmazvány)

²⁵ A francia köztársasági naptárt csak a konvent 1793. október 5-i dekrétumával vezették be. Ez a naptár ráadásul a köztársaság 1792. szeptember 22-i kikiáltásától számította az 1. évet. Jelen esetben tehát nem erről, hanem a „szabadság” 4. évéről, vagyis 1789-től számított időmegjelölésről van szó. Ld. *Paul Couderc: Le calendrier. Paris, 1970. 75–78.*

ADH, serie L. (Période révolutionnaire) 2149., számozatlan

M. Terrier (!)

30 juin 1792

Monsieur, Le Directoire du département de l'Hérault a reçu avec la lettre que vous lui avez fait l'honneur de lui écrire le 22 de ce mois la copie de celle qui vous a été adressée par le Ministre de la Marine sous l'objet de faire veiller à ce que les navires du Roi de Hongrie ne soient pas inquiétés dans l'étendue des Côtes françaises. Je viens d'en envoyer de ma part deux copies aux districts de Béziers et de Montpellier en les invitant à en informer les municipalités d'Agde et de Cette [Sète] et à tenir la main à ce qu'on se conforme exactement aux dispositions de cette lettre.

Le P(rocurer) G(énéral) S(yndic)

Terrier (!) úr

1792. június 30.

Uram, Hérault megye direktóriuma azzal a levéllel együtt, amellyel Ön folyó hó 22-én megtisztelte a testületet, annak a levélnek is megkapta a másolatát, amelyet a tengerészeti miniszter intézett Önhöz azzal kapcsolatban, hogy ügyeljenek: Magyarország királyának a hajóit ne háborgassák a francia partszakaszokon. Most küldtem el a magam részéről ezekről két példányt a béziers-i és a montpellier-i kerületeknek felszólítva őket, hogy tájékoztassák róluk Agde és Sète elöljáróságát és ügyeljenek, hogy pontosan alkalmazkodjanak ezen levél rendelkezéseire.

a főügyész

4.

Béziers, 1792. július 2. — Cairol, a béziers-i kerület szindikusa közli, hogy megküldte Agde elöljáróságának a tengerészeti miniszter, ill. a belügyminiszter fentebb 1. és 2. sz. alatt közölt levelét (fogalmazvány)

ADH, serie L. (Période révolutionnaire) 2149., számozatlan

Béziers le 2 Juillet 1792, l'an 4e de la Liberté

Monsieur, J'ai adressé à la municipalité d'Agde une copie que j'ai de suite fait faire des deux lettres écrites par le ministre de l'intérieur et par celui de la marine, ayant pour objet de faire veiller à ce que les navires de commerce, appartenants (!) aux sujets du Roy de Hongrie, ne soient pas inquiétés sur les côtes de France.

Le Procureur syndic du district de Béziers, Cairol

Béziers, 1792. július 2., a Szabadság 4. éve

Uram, megküldtem az agde-i elöljáróságnak egy másolatot, amelyet a belügyminiszter, illetve a tengerészeti miniszter két levélről készítettem. Ezek célja felhívni a figyelmet arra, hogy azokat a kereskedelmi hajókat, amelyek Magyarország királyának az alattvalóihoz tartoznak, ne háborgassák Franciaország partjain.

a béziers-i kerület szindikus ügyésze, Cairol